KODUKOHA KOMPASS

Teekond õnnelikkust, tervist ja heaolu loova kodukohani

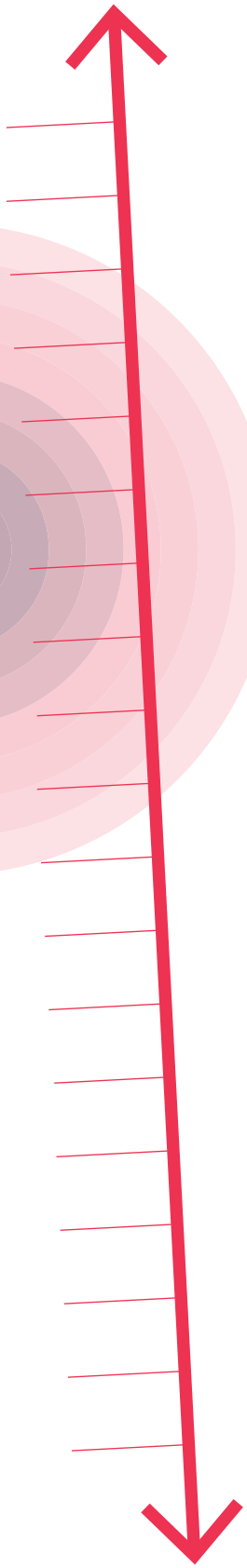

Kodukoha kompass (orig. *Place Standard. How Good Is Our Place*) on mänguline mõtlemise tööriist erinevate kohtade hindamiseks. Mäng pakub kaheksa teema ja neid avavate küsimuste kaudu lihtsa raamistiku, mille toel üksi või rühmana mõelda oma kodukoha avaliku ruumi peale. Kas see koht on heaolu loov? Mis on selle paiga tugevad, aga ka parandamist vajavad küljed?

Kodukoha kompass aitab:

- süsteemselt mõelda kohale, kus me elame (linn, linnaosa, tänav, küla, piirkond jm) või ka uuele kavandatavale piirkonnale;
- kaardistada ruumis liikujate erinevad vajadused, kogemused ja ettepanekud muudatusteks;
- kohalikul omavalitsusel, ruumiplaneerijatel ja arendajatel algatada hea elukeskkonna teemalisi laiemaid arutelusid ja saada seeläbi väärt sisendit inimeste vajaduste kohta;
- tugevdada kogukonda ja kohalikku demokraatiat;
- luua tervist ja heaolu suurendavat kodukohta.

Kes võiks kompassi kasutada?

- igaüks, kes soovib oma kodukandi arengutes osaleda;
- kohaliku elukeskkonna eest vastutav omavalitsus, arendajad, ruumiplaneerijad;
- kohaliku elu eestvedajad, huvikaitseorganisatsioonid, asumiseltsid jt

Kuidas kompassi kasutada?

- Mõtle järgneva kaheksa teema abil oma linnale;
- hinda küsimuste toel igat teemat skaalal 1–7.

NB! Kui vastate rühmana, peaksite hinnangu omavahel kokku leppima. Ruumi on ka vastuste põhjendamiseks.

- Pärast kaheksa teema läbi mõtlemist ja hindamist kanna hinded kompass-kettale.
- Valminud diagrammi põhjal on võimalik kokku leppida prioriteetides ning vajalikes tegevustes.

KOGU Eesti Koostöö Kogu
www.kogu.ee/kodukoha-kompass

1 LIIKUMINE JA LIGIPÄÄSETAVUS

Me teame, et jalgsi käimine ja jalgrattaga sõitmine on kasulikud nii meie kui maakera tervisele. Sedasorti liikumisviiside soodustamine ja omaksvõtmine sõltub aga kui turvalised, ligipääsetavad ja meeldivad on meid ümbritsevad kõnni- ja rattateed.

Mõtle kohale, mida hindad, ja küsi endalt:

Kas ma saan oma kodukandis jalgsi ja jalgrattaga mugavalt liigelda?

Hinda oma linna skaalal 1–7, kus 1 tähendab, et on rohkelt arenguruumi ja 7, et on pisut arenguruumi. Märgi hinnang kompassi diagrammile.
Hinnangut andes võta arvesse järgmist:

- Kas on piisavalt teid kõndimiseks ja rattaga sõitmiseks?
- Kas jalg- ja rattateed viivad otse ja loogiliselt vajalikesse kohtadesse nagu kool, pood, raamatukogu, park?
- Kas teede kasutamine on turvaline igal aasta- ja kellaajal?
- Kas jalgsi ja jalgrattaga liikumine on minu kodukohas autoliiklusele eelistatud?
- Kas teed vastavad kõigi vajadustele, hoolimata vanusest, liikuvusest – kas on istumisvõimalusi neile, kes seda vajavad?

Kasuta seda ruumi, et märkida üles oma mõtted hinnangu andmisel.

2 TÄNAVAD JA PAIGAD

Me kõik kasutame avalikku ruumi liikumiseks ühest kohast teise. Samatähtis avaliku ruumi roll on aga ka mõnusaks olemiskohaks olemine. Hooned, maamärgid, haljastus, vaated ja tegevusvõimalused aitavad luua ligitõmbavaid kohti, mida inimesed naudivad.

Mõtle kohale, mida hindad, ja küsi endalt:

Kas minu kodukoha tänavad, hooned ja avalik ruum loovad ligitõmbava olemiskoha?

Hinda kohta skaalal 1–7, kus 1 tähendab, et on rohkelt arenguruumi ja 7, et on pisut arenguruumi. Märgi hinnang kompassi diagrammile. Hinnangut andes võta arvesse:

- Kas hooned või avalik ruum teevad seal olemise või selle paiga läbimise meeldivaks kogemuseks?
- Kas see olemisruum on mugav ja meeldiv ka öösiti ja halva ilmaga?
- Kas seal on positiivseid tunnusjooni, nagu kohalikud maamärgid, ajaloolised hooned, väljak või looduslikud elemendid, mis muudavad koha ligitõmbavaks?
- Kas mahajäetud hooned, tühi krunt või liigne müra vähendavad koha positiivset mõju?
- Kas viidad ja teerajad aitavad inimestel ringi liikuda ja orienteeruda?

Kasuta seda ruumi, et märkida üles oma mõtted hinnangu andmisel.

3 LOODUS JA KESKKOND

Pargid, niidud, metsad, meri, järved, jõed, rohealad teede ääres ja puudega ääristatud tänavad moodustavad kvaliteetse rohelise linnaruumi, mis lisaks looduslikule elurikkusele on ääretult oluline õhukvaliteedi parandaja, aga ka igaühe vaimsele ning füüsilisele heaolule kaasaaitaja.
Mõtle kohale, mida hindad, ja küsi endalt:

Kas mul on kodu lähedal võimalik regulaarselt külastada kvaliteetset looduskeskkonda?

Hinda kohta skaalal 1–7, kus 1 tähendab, et on rohkelt arenguruumi ja 7, et on pisut arenguruumi. Märgi hinnang kompassi diagrammile. Hinnangut andes võta arvesse:

- Kas rohealad ja looduslik keskkond on ligipääsetavad erinevatele kasutajatele: eakad, lapsevankriga või erivajadustega inimesed jne?
- Kas rohelalad ja looduskeskkonnad on meeldivad ning hästi hooldatud?
- Kas looduskeskkonda mõjutavad liigne müra või kehv õhukvaliteet?

Kasuta seda ruumi, et märkida üles oma mõtted hinnangu andmisel.

4 TEGEVUSED JA AKTIIVSUS

Elukvaliteeti ja tervist parandavad kohad, mis soodustavad lastel õues mängimist ja võimaldavad täiskasvanutel nautida puhkening sporditegevusi. Täisväärtusliku elu juurde kuulub ka ligipääs teenustele ja mugavustele (kool, lasteaed, pood, raamatukogu, tervisekeskus, kohvik, arst jne). Head kohad soodustavad nii laste kui täiskasvanute aktiivsust, teenuste kasutamist ja piirkonna majanduslikku kasu.

Mõtle kohale, mida hindad, ja küsi endalt:

Kas mul on juurdepääs mängu- ja puhkealale ning kas teenused vastavad minu vajadustele?

Hinda kohta skaalal 1–7, kus 1 tähendab, et on rohkelt arenguruumi ja 7, et on pisut arenguruumi. Märgi hinnang kompassi diagrammile.
Hinnangut andes võta arvesse järgmist:

- Missugused mängu- ja lõõgastusvõimalused on sinu kodukohas (mõtle ka eri sihtgruppidele nagu puuetega lapsed, teismelised, eakad)?
- Kas sul on ligipääs avalikele mängu- ja puhkealadele ja kas nende kasutamine on sulle taskukohane?
- Kas teenused (kool, lasteaed, pood, raamatukogu, tervisekeskus, kohvik) asuvad piisavalt lähedal ja sinna on mugav minna?
- Kas teenuseid on piisavalt erinevateks vajadusteks: õppimine, tervis, pood, lõõgastumine?
- Kas kõik saavad kasutada neid teenuseid ja mugavusi, hoolimata vanusest, soost, rahvusest, puudest, usulistest tõekspidamistest või seksuaalsusest?

Kasuta seda ruumi, et märkida üles oma mõtted hinnangu andmisel.

5 ELUASE

Pakutavatest elupindadest oleneb, kes sinna elama tuleb ning milline on paiga mulje. Eri vanuses ja sissetulekuga inimeste kõrvuti elamine samas piirkonnas loob tugevama kogukonna. Mõtle kohale, mida hindad, ja küsi endalt:

Kas siinsed elupinnad vastavad inimeste vajadustele?

Hinda kohta skaalal 1–7, kus 1 tähendab, et on rohkelt arenguruumi ja 7, et on pisut arenguruumi. Märgi hinnang kompassi diagrammile.
Hinnangut andes võta arvesse järgmist:

- Kas siin leidub eri tüüpi eluasemeid (üüripind, eraomand, sotsiaalpind)?
- Kas neid jagub eri vanuse ja sissetulekuga inimestele (leibkondadele)?
- Kas pakutavad eluasemed on atraktiivsed?
- Kas sul on võimalik jääda siia elama, kui vanus ja vajadused muutuvad?

Kasuta seda ruumi, et märkida üles oma mõtted hinnangu andmisel.

6 TEGEVUSED JA AKTIIVSUS

Suhtlemine teiste inimestega muudab meid õnnelikumaks. Mida rohkem pakub avalik ruum võimalusi planeeritud kui ka juhuslikeks kohtumisteks ning ajaveetmiseks eriilmelisi kohti, seda suuremat heaolu see loob. Omavahel suhtlev kogukond on tugeva paigaidentiteedi alustala.

Mõtle kohale, mida hindad, ja küsi endalt:

Kas minu kodukohal on positiivne identiteet ja siin on ajaveetmiseks eriilmelisi kohti?

Hinda kohta skaalal 1–7, kus 1 tähendab, et on rohkelt arenguruumi ja 7, et on pisut arenguruumi. Märgi hinnang kompassi diagrammile. Hinnangut andes võta arvesse järgmist:

- Kas inimesed suhtuvad hinnatavasse paika positiivselt?
- Kas koha pärandit ja ajalugu tuntakse ning hoitakse au sees?
- Millised võimalused on inimestel avalikus ruumis planeeritult või juhuslikult kohtuda ning ühiselt aega veeta?
- Kas neid kohtumispaiku saab kasutada igal aastaajal, iga ilmaga?
- Kui head tingimused on loodud kogukondlikuks tegevuseks ja uute tegevuste käivitamiseks (nt ühistegevused, sündmused, algatused)?
- Kui palju siinsed elanikud üksteist usaldavad?

Kasuta seda ruumi, et märkida üles oma mõtted hinnangu andmisel.

7 TURVALISUS JA HOOLIMINE

Seda, kuidas me aega avalikus ruumis veedame, mõjutab turvatunne. Õdusad ja hästi hooldatud kohad sisendavad turvatunnet ning vähendavad kriminaalset ja mittesoovitud käitumist. Mida rohkem elu ja kasutust ühel paigal on, seda turvalisemana see koht mõjub.

Mõtle kohale, mida hindad, ja küsi endalt:

Kas minu kodukoha avalik ruum on hoolitsetud ja ma tunnen ennast selles turvaliselt?

Hinda kohta skaalal 1–7, kus 1 tähendab, et on rohkelt arenguruumi ja 7, et on minimaalselt arenguruumi. Märgi hinnang kompassi diagrammile.
Hinnangut andes võta arvesse järgmist:

- Kas sinu kodukoha pargid, väljakud ja kogunemiskohad on piisavalt hooldatud?
- Kas on probleeme prahi, vandalismi või hulkuvate koertega?
- Kui hästi on korraldatud prügimajandus? Kas on piisavalt võimalusi jäätmete sorteerimiseks ja käitluseks?
- Kui palju hoolivad elanikud kodukoha ümbrusest ja selle heakorrast?
- Kas piirkonnas on ebaturvalisi tühje ja mahajäetud hooneid?

Kohaliku territooriumi ja elanike elukeskkonna eest vastutab

Kasuta seda ruumi, et märkida üles oma mõtted hinnangu andmisel.

8 VASTUTUS JA OSALUS

Eestis omavalitsus. Tugevaid kogukondi ja paremaid paiku aitavad luua tingimused, milles elanikel on mugav võimalus otsuste tegemisel kaasa rääkida ja ettepanekuid teha ning nad tunnevad, et saavad muutusi ellu viia. Paigad, kus omavalitsus ja kogukond kujundavad kohalikku elu koostöös, tekitavad tugevamat omanikutunnet ja kollektiivset hoolimist.

Mõtle kohale, mida hindad, ja küsi endalt:

Kas Sul on võimalik osaleda kodukohta puudutavate otsuste tegemisel ja aidata kaasa olude parandamisele?

Hinda kohta skaalal 1–7, kus 1 tähendab, et on rohkelt arenguruumi ja 7, et on minimaalselt arenguruumi. Märgi hinnang kompassi diagrammile.
Hinnangut andes võta arvesse järgmist:

- Kas omavalitsuse infokanalitest saad endale vajalikku ja olulist piirkonna arengut puudutavat teavet?
- Kas omavalitsus on loonud võimalusi elanikele arvamuste ja ideede esitamiseks, arendusplaanidele tagasiside andmiseks ning tulemuste jälgimiseks?
- Kas Sinu kodukoha planeerijad, sotsiaal- või tervishoiuteenuste või ühistranspordi pakkujad suhtlevad aktiivselt kohalike elanikega, et kujundada teenuseid vastavalt elanike vajadustele?
- Kas kohalikud tunnevad, et omavalitsus või teenuste pakkujad võtavad nende arvamusi ja ideid kuulda? Kui kuulda ei võeta, siis kas vähemalt põhjendatakse?
- Kas inimesed teavad, kuidas end elukeskkonda puudutavates küsimustes kuuldavaks teha?

Kasuta seda ruumi, et märkida üles oma mõtted hinnangu andmisel.

Prioriteedid tegutsemiseks:

1. Missuguseid samme saaks ette võtta, et nendele küsimustele lahendusi leida?

2. Mis on sinu jaoks kolm kõige olulisemat prioriteeti kodukoha avaliku ruumi parandamiseks?

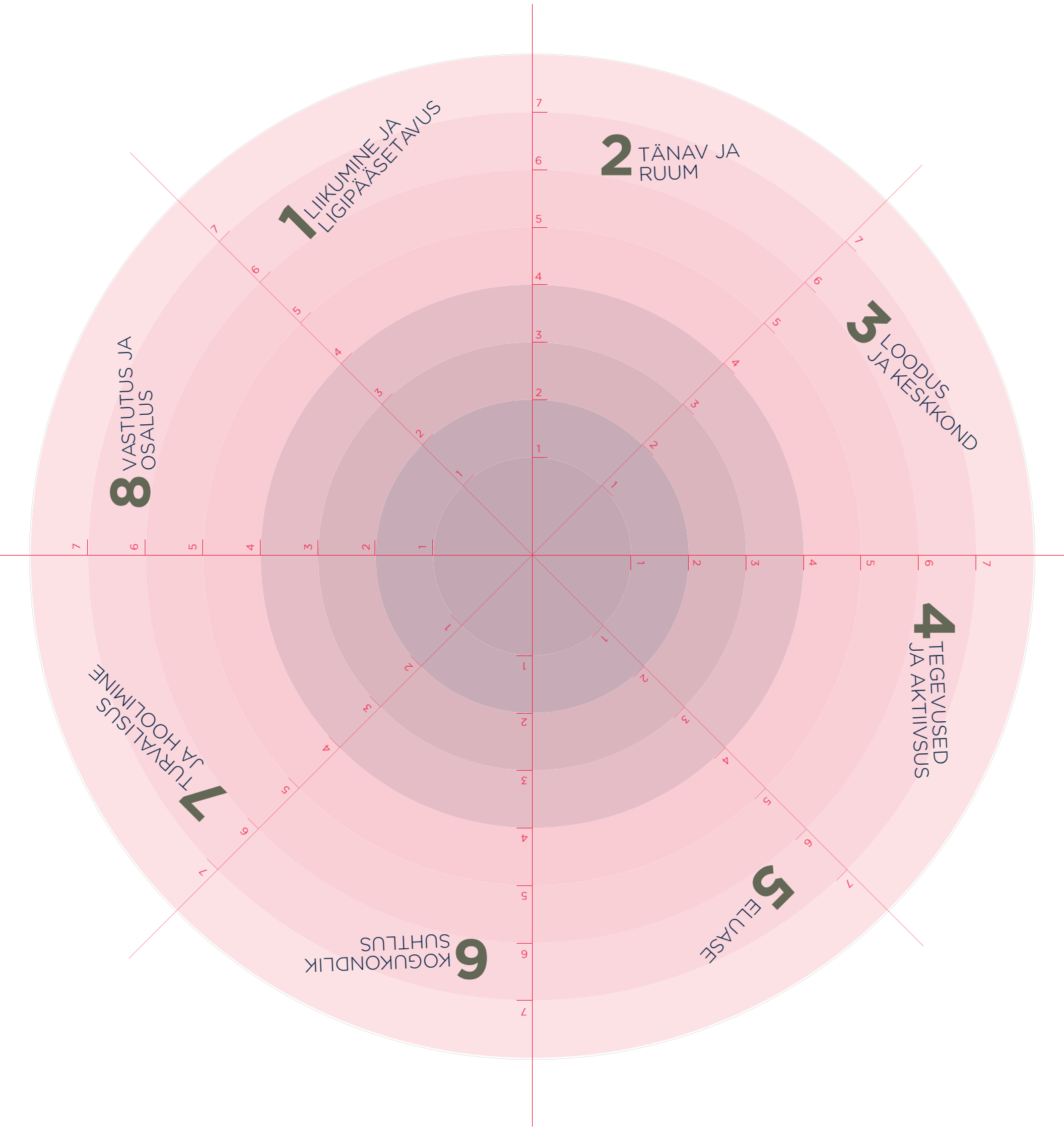

Kodukoha kompass
Leia kompassil iga teema juures vastav hindepunkt ja tee sinna pliiatsiga märge. Ühenda hindepunktid pidevjoonega.

KO GU Eesti Koostöö Kogu

www.kogu.ee/kodukoha-kompass

Tulemused

Saadud diagramm on hõlpsasti tõlgendatav. See peaks põgusa pilguheiduga näitama ära valdkonnad, milles hinnatav linn toimib hästi ja milles on veel arenguruumi.

Kui olete hinnanud koha heaks, on tekkinud diagramm laiem ja ulatub ringi äärealadele. Kui kohta peetakse kehvaks, on ring kitsam, jäädes diagrammi keskpunkti lähedusse.

Kohalikud omavalitsused ja kogukonna koostöö planeerijad saavad tulemusi kasutada oma tegevuse kavandamiseks ja eesmärkide üle otsustamiseks. Arendajad saavad selle abil välja selgitada, mida kogukonnad vajavad, ja luua kohti, kus inimesed tahavad elada.

Mis saab edasi?

„Kodukoha kompass“ on osa protsessist. Järgmisena peaksite mõtlema võimalustele, kuidas alanud aruteludega edasi minna ja tekkinud koostöösuhteid edendada.
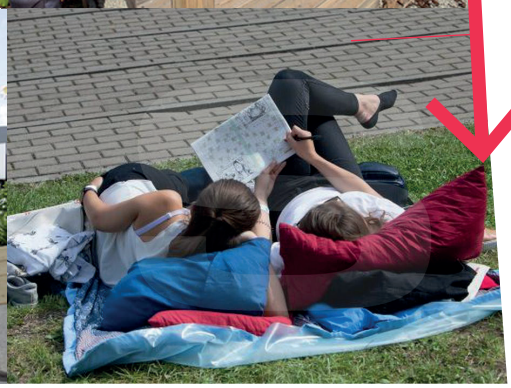
Samanimelise rändnäituse kestel kettale paigutatud kleepsudest (hinnangutest) kujuneb igas linnas isemoodi muster. See on kohalike inimeste nägu ja oluline signaal otsustajatele piirkonna arengueesmärkide seadmisel.